

JUHLAJULKAISU

**SUOMALAINEN
LAKIMIESYHDISTYS**

1898 · 22/10 · 1948

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

TOIMITUSKUNTA:

AARNE REKOLA

V. MERIKOSKI

TAUNO TIRKKONEN

ILMARI MELANDER

TYRVÄÄN KIRJAPAINO OY - VAMMALA 1948

ISSN 0356-7222

ISBN 978-951-855-702-2 (PDF)

Kyösti Haataja

Oikeustieteen opetuksen uusi järjestely

Jos jätämme huomioon ottamatta sen, mitä oikeustieteiden opetuksen uudessa järjestelyssä tapahtui viime vuosisadan alussa, maamme erottua Ruotsista, voidaan huomattavimmat muutokset tällä alalla kohdistaa seuraaviin vuosiin ja tapauksiin.

Yliopiston uusissa statuuteissa 1 p:ltä lokakuuta 1852 järjestettiin oikeustieteissä suoritettavat oppitutkinnot (lärda grader) sekä nimiin että sisällykseen nähden tarkoin yhdenmukaisiksi muiden tiedekuntien vastavien tutkinnoiden kanssa. Siten filosofisessa, juridisessa, teologisessa ja lääketieteellisessä tiedekunnassa voitiin kussakin suorittaa kandidaatti- ja lisensiaattitutkinto. Väittelemällä voi saada tohtorin arvon. Juridisessa tiedekunnassa suoritettavaan kandidaattitutkintoon vaadittiin tiedot juridikan teoreettisissa aineissa sekä niissä niiden käytännöllisissä osissa, jotka hovioikeuteen ja muihin virastoihin pääsemiseksi katsottiin tarpeellisiksi. Lisensiaatin arvoa varten oli väiteltävä ja sen perusteella voi saada tohtorin arvon. Tiedekunnassa oli silloin vain kolme professorinvirkaa.

Toukokuun 30 p:nä 1871 annettiin A niistä tutkinnoista, joita vaadittiin juridisiin, kameraalisiin ja hallinnollisiin virkoihin Suomessa. Sen mukaan tutkinnot olivat yleinen oikeustutkinto (allmän rättsexamen), tuomarintutkinto (domare-examen) ja kameraalitutkinto (kameralexamen). Yleinen oikeustutkinto antoi pätevyyden kaikkiin oikeuslaitoksen ja siviilihallinnon virkoihin sekä yksinomaisen oikeuden virkoihin senaatin molemmissa osastoissa, korkeampiin juridisiin ja hallinnollisiin toimiin keisarin kansliassa Suomen asioita varten ja kenraalikuvernöörin kansliassa, asessorin virkoihin hovioikeuksissa ja eräissä keskusvirastoissa sekä lääninsihteerin ja lääninkamreerin virkoihin. Sama pätevyys oli niillä, joille oli annettu

molempien oikeuksien kandidaatin arvo. Tuomarintutkinto antoi pätevyyden oikeudenkäyntilaitoksen virkoihin, paitsi niihin, joihin vaadittiin yleinen oikeustutkinto. Sen suorittanut voi palvella ylimääräisenä virkamiehenä senaatin talousosastossa sekä päästä kaikkiin hallinnollisiin virkoihin, joihin ei vaadittu yleistä oikeustutkintoa.

Seuraava perinpohjaisempi muutos tutkinnoissa tapahtui v. 1894. Silloin, 15 p:nä elokuuta, annettiin kaksi julistusta, joista toinen koski molempien oikeuksien kandidaattitutkintoa ja toinen sisälsi määräyksiä tutkinnoista pääsyä varten juridisiin, kameraalisiin ja hallinnollisiin virkoihin. Viimeksi mainitun mukaan tulivat tutkinnot olemaan oikeustutkinto, ylempi hallintotutkinto ja alempi hallintotutkinto, oikeustukinnossa oli paino pantava siviili-, rikos- ja prosessioikeuteen, ja ylemmässä hallintotutkinnossa kansantalouteen, talousoikeuteen ja »muihin hallinto-oikeuteen kuuluviin aineisiin».

A:lla 30 p:ltä joulukuuta 1921 ylempi hallintotutkinto poistettiin ja jällel jäänelle tutkinnoille annettiin nimet ylempi oikeustutkinto ja alempi oikeustutkinto. Lisäksi tulivat lakitieteen kandidaatin, lakitieteen lisen-siaatin ja lakitieteen tohtorin arvot. Nimitys molempien oikeuksien kandi-daatti muutettiin siis nimitykseksi lakitieteen kandidaatti, ja vastaava muutos tuli lisen-siaatin ja tohtorin nimityksiin.

A 7 p:ltä lokakuuta 1936, joka sisälsi kokonaan uudet määräykset juri-disista opinnoista, jätti tutkintojen nimet entiselleen.

Nyt on 14 p:nä kulunutta toukokuuta annettu uusi A juridisista opin-noista. Sen syntyvaiheista on tuotava esille seuraavia seikkoja.

V. 1937—1942 toiminut Castrénin komitea oli valmistanut ehdotuksen valtiotieteellisten opinnoiden järjestämisestä. Sen ehdotukset johtivat, yliopistossa tehtyjen perinpohjaisten muutoksien jälkeen, valtiotieteellisen tiedekunnan perustamiseen 8 p:nä joulukuuta 1944 annetulla lailla. Tässä tiedekunnassa tuli suoritettavaksi myös valtiotieteellinen virkatutkinto, joka tuli tekemään sen suorittajat päteviksi eräisiin hallinnollisiin virkoihin ja toimiin. Lisäksi tulivat siellä suoritettaviksi valtiotieteen kandi-daatin ja lisen-siaatin tutkinnot. Kaikissa näissä tutkinnoissa tuli olemaan oppiaineina myös juridisia aineita. Tämä uusi haara juridisten aineiden opetuksessa jo sellaisenaan pakotti ottamaan harkittavaksi myös kysy-myksen näiden aineiden opetuksen järjestelystä juridisessa tiedekunnassa.

Siihen tuli lisäksi tilaston osoittama opiskeluajan pituus, joka vaati sen lyhentämistä, yhteiskunnallisen korkeakoulun taholla esiintyneet puuhut saada siellä aikaan myös juridisia tutkinnoita, vieläpä saada aikaan alemman oikeustutkinnon poistaminen yliopistosta ja vastaavan tutkinnon järjestäminen tuohon uuteen korkeakouluun. Tällaiset seikat ja muutenkin muuttuneet olot antoivat aiheen juridiselle tiedekunnalle asettaa keskuudessaan helmikuussa 1945 komitea valmistamaan ehdotusta juridisten opinoiden uudesta järjestelystä. Komitean suunnitelmat saatiin keskustelun alaisiksi keväällä 1945 pidetyssä lakimiesliiton yleisessä kokouksessa. Keväällä 1946 ehdotukset saatiin jo tiedekunnassa ensimmäisessä lukemisessa käsitellyiksi ja olivat ne silloinkin keskusteltavina yleisessä lakimiesliiton kokouksessa. Vuoden 1947 alussa ne saatiin tiedekunnassa loppuun käsitellyiksi ja kevään lopulla 1947 myös konsistorissa käsitellyiksi ja kanslerille lähetetyiksi. Vuosi sen jälkeen on vihdoin saatu A asiassa aikaan. Valmistelutöistä on mainittava, että tiedekunnan komitea istui pitkiä aikoja kerran ja usein kaksikin viikossa, ja että niinkään tiedekunta joutui ehdotuksien johdosta pitämään pitkien aikojen kuluessa kokouksiaan ainakin kerran, mutta usein kaksikin viikossa. Asiaan hankittiin tietoja vastaavan opetuksen järjestelystä ulkomailta sekä neuvoteltiin myös maaseudulla lakimieskokouksissa. Tiedekunnan lopullinen ehdotus asiassa lähti tiedekunnasta ilman vastalauseita ja ehdotusta lähdettiin ajamaan tiedekunnan yksimielisenä ehdotuksena.

Seuraavassa on erityisesti aihetta tarkastaa, missä kohdin lopullinen hallituksen antama A poikkeaa tiedekunnan ehdotuksesta, sekä eräitä yleislaatuksia, uudistukseen liittyviä periaatteellisia kysymyksiä.

Juridisen tiedekunnan suomenkielisenä nimenä on A:ssa pysytetty nimi »lainopillinen tiedekunta». Samoin esiintyvät suoritettavien tutkinnoiden ja oppiarvojen niminä »lainopin kandidaatti», »lakitieteen lisensiaatti» ja lakitieteen tohtori». Tiedekunta puolestaan oli yksimielisesti ehdottanut otettaviksi käytäntöön nimet »oikeustieteellinen tiedekunta», »oikeustieteen kandidaatti» sekä »oikeustieteen lisensiaatti» ja »oikeustieteen tohtori». Nämä tiedekunnan ehdotukset oli yliopiston konsistori pysyttänyt muuttomattomina.

Näissä nimissä siis esiintyvät laki ja oikeus vastakkain. Silloin kuin tiedekunta pyrki panemaan painon sille, että siinä ei opeteta ainoastaan

lakia, vaan oikeutta, että sen keskuudessa harjoitettu tutkimustyö ei kohdistu vain lakiin, vaan oikeuteen, ja että siinä tutkintonsa suorittaneet eivät kannan vain lain, vaan oikeuden miekkaa, on hallitus tahtonut karakterisoida kaiken vain lakiin, mutta ei oikeuteen ulottuvaksi. Onkohan, silloin kuin näin on tehty, hallituksen taholla oltu edes selvillä siitä erosta, joka lain ja oikeuden välillä todellisuudessa on. Tämä ero on ollut erityisesti viimeisten vuosikymmenien aikana huomion kohteena oikeustieteellisessä tutkimustoiminnassa ja kirjallisuudessa. Siihen on mm. antanut aiheen se seikka, että demokraattisissa valtioissa vallanpitäjät ovat liian useissa tapauksissa osoittaneet sellaista käsitystä, että lainsäätäjä olisi suvereeninen toiminnassaan ja että sitä niin ollen ei sitois mikään muu kun valitsijain luottamus. Tähän on huomautettu, että jokaiseen lainsäädäntötyöhön sisältyy myös vaatimus, että laki on oikeudenmukainen, että sen tulee vastata kansan todellisia tarpeita ja olla sopusoinnussa valistuneiden, arvostelukykyisten ihmisten oikeustajunnan kanssa, että sen tulee sisältää oikeutta. Lain yläpuolella on siis oikeus. Se juristimaailma, joka on tietoinen vain laista, mutta ei oikeudesta, elää tehtävässään heikolla pohjalla. On pantava merkeille, että meillä hallitus on tahtonut karakterisoida juridisen tiedekunnan ja juridiset opinnot lakia eikä oikeutta käsitteleviksi. Tällä seikalla on pitkälle ulottuva periaattellinen merkitys. Tässä kohdassa on jo aikaisemmin ollut pyrkimystä toiseen suuntaan kuin mitä hallituksen nyt vahvistama A osoittaa. Siten, kuten edellä on osoitettu, jo v. 1871 käytettiin nimitystä yleinen oikeustutkinto, samoin v. 1894 tuli tutkinnon nimeksi oikeustutkinto, ja vielä v. 1921 ja 1936 annettiin tutkinnoille nimet ylempi ja alempi oikeustutkinto. Niinikään juriskandidaattitutkinto oli aikaisemmin ollut suomennettuna molempien oikeuksien kandidaattitutkinto eikä molempien lakien kandidaattitutkinto, kunnes tästä tutkinnosta v. 1921 tuli lakitieteen kandidaattitutkinto. Vielä nyt annetussa A:ssa on pysytetty nimitys alempi oikeustutkinto. Ulkomaista terminologiaa tarkastettaessa kiintyy huomio siihen, että latinankielessä terminologiassa on keskeisenä sana jus eikä sana lex, että Saksassa ovat tällä alalla olemassa Rechtswissenschaften eikä Gesetzeswissenschaften ja että Ruotsissa on rätts- och statsvetenskapliga fakulteten eikä lagvetenskapliga. Meillä on uuden A:n suomenkielisessä asussa pantu laki asiassa keskeiseksi ja jätetty oikeus sivuun, vaikka asianomainen tiedekunta on

Oikeustieteen opetuksen uusi järjestely

asiassa ollut yksimielisesti toisella kannalla. Kun asia on nyt ollut perusteellisen käsittelyn alaisena ja kun tulos tuollaisen käsittelyn perusteella on vienyt edellä esitettyyn tulokseen, on kai katsottava täten tulleen hallituksen nimenomaisella määräyksellä asia järjestetyksi siten, että tiedekunnan opettajain tulee suomenkielisille ylioppilaille opettaa vain lakia ja että heidän ei ole lupa puuttua siihen oikeuteen, joka on lain yläpuolella ja joka sisällyttää itseensä myös lain, sikäli kuin se myös on oikeutta. Poikkeusasemassa ovat tiedekunnan ruotsinkieliset professorit, jotka saavat opettaa juridiikkaa ja siis sekä lakia että oikeutta, koska he ovat professoreja juridisessa tiedekunnassa ja opettavat juriskandidaattitutkintoa varten. Tämä tulos asettaa tiedekunnan suomenkieliset opettajat vaikean pulman eteen, ja voi olla tapauksia, joissa se, joka haluaisi opettaa oikeustiedettä, mutta joka ei tahdo rajoittaa opetustaan pelkän lain opettamiseen, käy varsin haluttomaksi opetustaan jatkamaan.

Tiedekunnalla oli pitkien keskustelujen jälkeen pyrkimyksenä saada jo tiedekunnan nimessä esille tiedekunnan toiminnan tieteellinen laatu, samoin kuin se muidenkin tiedekuntien nimissä säännöllisesti esiintyy. Meillä on lääketieteellinen tiedekunta, hammaslääketieteen opetus, filosofisen tiedekunnan historialliskielitieteellinen ja matemaattisluonnontieteellinen osasto, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta ja valtiotieteellinen tiedekunta. Tämän mukaisesti olisi luonnollista, että meillä olisi myös oikeustieteellinen tiedekunta. Tähän tieteellisyyden korostamiseen jo tiedekunnan nimessä olisi sitä enemmän aihetta, kun meillä muiden tieteenharjoittajain keskuudessa näkee silloin tällöin melkoista ymmärtämättömyyttä oikeudellisia tieteitä ja siinä esiintyviä säännöksiä ja vaatimuksia kohtaan. Tarvitseehan vain kiinnittää huomiota siihen, että esim. valtion tieteellisessä keskuslautakunnassa ei ole yhtään oikeus- ja yhteiskuntatieteiden edustajaa, siitä huolimatta että sillä on hyvin tärkeä asema tieteiden edistämisessä, mikä puutteellisuus on kuitenkin asianomaisella taholla luovuttu ensi tilassa korjata. Tällaisia seikkoja silmällä pitäen olisi oikeustieteiden tieteellisen laadun ja merkityksen korostamiseksi ollut tärkeätä saada se tehdyksi jo näitä tieteitä harjoittavan ja kehittävän tiedekunnan nimessä. Sitä ei hallitus kuitenkaan ole tahtonut, vaan on tahtonut siinä korostaa lainopin opetusta, nähtävästi tahtoen siten korostaa virkamieskasvatuksen keskeistä asemaa ja siinä tarpeellista tietoa laista ja asetuk-

sista eikä oikeudesta. Tässäkin asiassa tiedekunta olisi yksimielisesti tahtonut toisenlaista tulosta.

Tutkintojen nimissä tietää suurta edistystä se, että ylemmän oikeustutkinnon nimi muutetaan vastaamaan kaikissa Skandinavian maissa esiintyvää vastaavaa juriskandidaatti-nimeä. Tämänkin nimen suomenkielisessä asussa esiintyy kuitenkin taas pyrkimys vetää se alas siltä tasolta, joka sillä Skandinavian maissa on ja joka sillä on ruotsinkielisessä muodossa. Ruotsinkielisessä nimessä on keskeisenä sana *jus* ei sana *lex*, mutta suomenkielisessä on keskeisenä sana *laki*, siis *lex*. Lisäksi meillä on aina jurikandidaattinimi suomennettu niin, että siinä on tullut esille opetuksen oikeustieteellinen puoli, käyttämällä viimeksi nimeä lakitieteen kandidaatti. Sen sijaan siis että tutkinnon suomenkielisenä nimenä olisi käytetty tiedekunnan yksimielisesti ehdottamaa nimeä oikeustieteen kandidaatti, on se nyt kuristettu laihaksi lainopin kandidaatiksi. Muutosta siihen suuntaan, ettei tiede saa sanassa esiintyä, on tietävästi perusteltu sillä, ettei tutkinto ole varsinainen tieteellinen, vaan ainoastaan virkatutkinto. Kuitenkin meillä muissa tiedekunnissa käytetään vastaavista tutkinnoista nimityksiä valtiotieteellinen virkatutkinto, valtiotieteen kandidaattitutkinto, lääketieteen kandidaattitutkinto, maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin arvo jne. Oikeustieteellinen tiedekunta pyrki tässäkin asiassa muiden tiedekuntien rinnalle. Sen pyrkimys on nyt kuristettu tämän tiedekunnan kohdalta laihaan lainopin kandidaatin näivettyneeseen luurankoon, josta puuttuu liha ja veri ja joka lisäksi ei vastaa ruotsinkielistä nimitystä.

Lainopin kandidaatti-nimitystä vastaa ruotsiksi nimitys *laglärans kandidat* ja saksaksi *Candidat der Gesetzeslehre*. Täytynee edellyttää, että sadat ja ehkä tuhannetkin, jotka aikaisemmin ovat 5—6 vuoden opinnoiden perusteella saaneet ylemmän oikeustutkinnon suoritetuksi, tuntevat itsensä onnellisiksi saadessaan tilaisuuden vaihtaa entinen kulunut hovi-oikeuden auskultantin tai varatuomarin arvo tuohon uuteen korskealta kalskahtavaan nimitykseen *laglärans kandidat*. Ja lisäksi he varmaan tuntevat itsensä ylpeiksi osallistumisesta niin korkeasti muiden tieteiden yläpuolella olevaan opinalaan, että siinä 5—6 vuoden opiskelulla ei voi päästä edes kandidaattiasteelle itse tieteessä ja saada se tutkinnon nimessä näkyviin, kun monilla aloilla jo 3—4 vuoden opiskelulla pääsee niin pitkälle itse tieteen harjoittamisessa, että se näkyy tutkinnon nimessäkin.

Opetuksen uudelleen järjestelyssä oli tiedekunnalla keskeinen merkitys pääsyututkinnon toimeenpanolla. Oltiin selvillä siitä, että tehokkaan opetuksen aikaansaamiseksi heti kun oppilaat tiedekuntaan kirjoittautuvat olisi tärkeätä, että oppilaat olisivat edes hiukan perehtyneet oikeustieteen alkeisiin. Siten myös moni, joka huomaisi niitä lukiessaan, ettei hänellä ole tälle alalle taipumusta, ei kirjoittautuisikaan tiedekuntaan ja säästyisi opinnoiden alkamiselta tällä alalla, johon hänellä ei olisi edellytyksiä. Niinikään peruskurssien toimeenpanolla olisi parempi pohja tuollaisen kesäluvun perusteella. Myös välttyttäisiin ottamasta tiedekuntaan ilman muuta toisissa tiedekunnissa numerus clausuksen perusteella hyljättyjä ylioppilaita ennenkuin he olisivat hiukan perehtyneet oikeustieteeseen ja nähneet, onko heistä, jotka oikeastaan pyrkivät toiselle alalle, tämän tieteen opiskelijoiksi. Tämä pääsyututkinto ei ollut tarkoitettu numerus clausukseksi, joka ei oikeustieteen alalle ainakaan nykyoloissa sovi, vaan opintojen järjestelyä ja opiskeluaajan lyhentämistä tarkoittavaksi toimenpiteeksi. Tällainen pääsyututkinto saatiin jo syksyllä 1947 aikaan, vaikka sen järjestelyssä sattui tiedekunnassa eräitä kommelluksia, jotka eivät olleet sen pysyvälle aikaansaamiselle eduksi. Nyt on tämä pääsyututkinto erotettu opintojen normaalista järjestelyä koskevista säännöksistä erityisen A:n varaan, joka on määrätty olemaan voimassa vain viisi vuotta. Tarkoitus on siis nähtävästi saada näiden vuosien aikana kokemusta pääsyututkinnosta ja ottaa noiden vuosien loppuessa kysymys siitä uudelleen harkittavaksi. Kysytään, cui bono. Onhan jokainen hallinnollinen säännös ilman tuollaisia määrävuosiakin milloin tahansa muutettavissa, jos olosuhteiden katsotaan sitä vaativan.

Tutkintoaineisiin nähden oli tiedekunta ehdottanut, että oikeushistoria olisi tullut varsinaiseksi tutkintoaineeksi, jossa aina olisi otettava arvossana ja joka aina tulisi myös todistukseen. Tähän antoi aiheen ensinnäkin se seikka, että aikaisemmin tutkintoon kuulunut kurssin suorittaminen pohjoismaiden historiassa oli sodan aikana ja kun oppiaikaa oli pakko lyhentää poistettu. Oikeushistorian saaminen erityiseksi oppiaineeksi olisi täten aiheutunutta puutetta korvannut. Lisäksi tähän saakka vallinnut asian tila, joka on tietänyt sitä, että oppilas on voinut ilmoittaa oikeushistorian erityiseksi oppiaineeksi tai olla ilmoittamatta, ja että ellei hän sellaista ilmoitusta ole tehnyt, hänen on joko asianomaisten aineiden tut-

kijoille tai oikeushistorian ylimääräiselle professorille näytettävä siinä tarpeelliset tiedot, on lievästi sanoen sekava ja vaatii pääsyä selvälle pohjalle. Tämä tiedekunnan ehdotus on muutettu niin, että oikeushistoria erityisenä pakollisena oppiaineena on poistettu ja sanottu vain, että tutkittava voi suorittaa erityisen kuulustelun ja saada erityisen arvosanan oikeushistoriassa, jos hän niin tahtoo. Siitä, miten asia on järjestettävä, jos hän ei erityistä arvosanaa tahdo, ei A sano mitään. Sille, jonka aineessa oikeushistorialla on tärkeä merkitys, on tiedekunnassa annettavan oikeushistorian opetuksen kohentaminen ja korostaminen tärkeä. Hallitus on vetänyt sen alas siitä asemasta, jonka tiedekunta oli sille tarkoittanut, ja jättänyt koko tuon puolen puutteellisen säännöksen varaan.

Tiedekunta oli myös ehdottanut, että yleinen oikeustiede ja roomalainen yksityisoikeus olisi tullut eri aineeksi tutkinnossa ilman että ainetta olisi A:ssa rajoitettu niin, että oli kysymyksessä vain roomalaisen yksityisoikeuden peruskäsitteet. Kurssi olisi tullut määrätä muiden kurssien tapaan uuteen tutkintoaikaan sopeutuvaksi, ja olisi approbaturkurssi ollut määrättävä kohtuullisen pieneksi. Nyt on hallitus muuttanut aineen niin, että aina on suoritettava yleinen oikeustiede ja siihen liittyvänä roomalaisen oikeuden peruskäsitteet, ja että lisäksi voi jokainen ottaa eri arvosanan roomalaisessa yksityisoikeudessa, mutta siis ei yleisessä oikeustieteessä ja roomalaisessa yksityisoikeudessa yhdessä. Tämä siis tietää sitä, että roomalaisessa yksityisoikeudessa tulee olemaan erikseen peruskäsitteiden kurssi ja siitä annettava arvosana, sekä lisäksi erityinen approbaturkurssi ja muut arvosanat siitä ylöspäin. Näyttää siltä kuin tiedekunnalla olisi varsin hankala tehtävä kaiken tämän järjestämisessä niin, että opettajilla ja oppilaillakin on asiassa tarpeellinen selvyys.

Kysymys juristien tarpeellisesta kielitaidosta oli tiedekunnassa ja sen komiteassa perinpohjaisen pohdinnan alaisena. Tuloksena oli, että se filologinen opetus, jonka varaan asia on olojen kehityksen pohjalla jäänyt, ei vastaa tarkoitustaan ja että opetus olisi saatava muodostumaan lakikielen opetuksiksi ja samalla asianomaisen opettajan toiminta sitä tietä lakikieltä kehittäväksi tekijäksi. Tätä silmällä pitäen esitettiin jo A:ssa säädettäväksi, että opiskelijan on osoitettava toisessa kotimaisessa kielessä »pätevältä lakimieheltä vaadittava lakikielen taito». Tämän on hallitus muuttanut säännökseksi, jonka mukaan opiskelijan on »otettava

osaa kurssiin toisen kotimaisen kielen kirjallisessa käyttämisessä», siis vaikkapa vain filologisia kieliharjoituksia varten, kunhan ottaa vain osaa, siten saatuun kielitaitoon katsomatta. Säännös tosin ei estä vaatimasta paljonkin, mutta siihen mahtuu myös vähäinen vaatimus, kunhan vain opetetaan ja toinen opetukseen osallistuu. Säännös on vesitetty siitä, mitä tiedekunta asiassa ehdotti.

Tiedekunta ehdotti, että tutkintoon kuuluvaksi olisi palautettava maturiteettikirjoitus, sen tapaisena kuin se vielä tämän vuosisadan alkupuolella tiedekunnassa oli. Tätä perusteltiin mm. sillä, että kun oikeustieteen kandidaattitutkinto tulee olemaan oikeustieteellinen tutkinto ja kun siinä muuten ei tulisi olemaan mitään sellaista gradu-kirjoitusta vastaavaa kirjoituskoetta, kuin eräissä muissa tiedekunnissa on, niin sitä varten olisi tuollainen maturiteettikirjoitus tarpeen huomattavana ja tärkeänä kypsyyskokeena. Sen kirjoittaminen aineesta, josta ei olisi oltu edeltäpäin ilmoitettu, olisi ollut sitä helpompi, kun sitä ennen olisi ollut kirjoitettava aineet alalta, jossa kirjoittaja olisi jo tenttinyt approbaturin, niin että tuolta alalta olisi jo ollut huomattavat tiedot. Sen sijaan erityisen tutkielman kirjoittamista, joka vaatii melkoisen työn ja tutkimuksen, ei katsottu tarpeelliseksi. Siitähän on jo nyt luovuttu. Tämä suunnitelma on hallituksessa muutettu niin, että oppilaalta vaaditaan ensin aineiden kirjoittaminen, sitten »lyhyehkö tutkielma» ja sitten maturiteettikirjoitus tähän tutkielmaan liittyvästä aiheesta. Tästä muutoksesta on sanottava, että lyhyehköllä tutkielmalla ei ole paljon virkaa, eikä sellaisella maturiteettikirjoituksella, jonka aihe on jo etukäteen tiedossa. Sellainen maturiteettikirjoitus tulee olemaan samanlaatuinen kuin nykyiset viiden tunnin kirjoitukset, ja kokemus niistä on kielteinen. Myös tässä asiassa on siis tiedekunnan hyvä tarkoitus ja pyrkimys vesitetty.

Opintosuunnitelmaa valmistettaessa aiheutti paljon keskustelua ja erimielisyyttäkin kysymys alemmasta oikeustutkinnosta. Osaksi esiintyi vaatimuksia tutkinnon poistamisesta ja sen tarpeen, jota se on täyttänyt, jättämisestä sen varaan, että valtiotieteellisessä tiedekunnassa on olemassa virkatutkinto, jossa opetetaan hiukan juridiikkaakin, ja osaksi sen varaan, että alempaa oikeustutkintoa vastaava tutkinto järjestetään yhteiskunnalliseen korkeakouluun. Asian ollessa esillä konsistorissa valtiotieteellisen tiedekunnan taholta esiintyi voimakas pyrkimys koko tuon tutkinnon pois-

tamiseen oikeustieteiden opetuksesta ja vaadittiinpa tällä perusteella koko opintojärjestelysuunnitelman käsittelyn lykkäämistä toistaiseksi, mitä ehdotusta myös yksi lainopillisen tiedekunnan professori kannatti. Tämän kirjoittaja on asian käsittelyn aikana tullut yhä enemmän vakuutetuksi siitä, että painavat asialliset syyt vaativat tutkinnon jatkuvaa pysyttämistä yliopistossa juridisena tutkintona, kehittämällä sitä nykyisestään tehokkaammaksi. On aivan väärä käsitys olemassa siitä, että sen suorittaneet toimisivat jonkinlaisissa kanslistin tehtävissä virastoissa ja laitoksissa. Suurin osa niistä toimii aivan toisenluontoisissa, notaarin tehtäviksi luettavissa tehtävissä, hoitaen melkoisessa mitassa esittelijän toimia ja tarvitteeseen huomattavan juridisen taidon omalla rajoitetulla alallaan. Näihin tehtäviin tarpeellista opetusta ei pysty korvaamaan valtiotieteellisen eikä yhteiskunnallisen korkeakoulun antama opetus, semminkin kun päteviä opettajavoimia ei riitä tällä alalla monelle taholle ja kun on pidettävä huolta siitä, että niitä ennen kaikkea on koottuna juridiseen tiedekuntaan. Kanslistin koulutus sopii kyllä yhteiskunnalliseen korkeakouluun, mutta ei sen pitemmälle menevä opetus. Tämä tutkinto muodostaa myös tärkeän portaan oikeudelliselle alalle pääsemiseen niille, jotka eivät voi ryhtyä suoraan lukemaan suurempaa tutkintoa. He suorittavat ensin tämän pienen tutkinnon, ottavat sitten viran ja toimen, ja sen turvin ryhtyvät sitten jatkamaan suurempaa tutkintoa varten. Tällaisiakin opiskelijoita, joista monesta myöhemmin kehittyy päteviä lakimiehiä, on tiedekunnan ja yliopiston pyrittävä tukemaan ja edistämään. Heitä ei saa savustaa yliopistosta pois. Mutta ennen kaikkea käytännöllinen elämä tarvitsee myös sellaista juridista tutkintoa, kuin alempi oikeustutkinto on. Jos se poistetaan yliopistosta, hävitetään meidän olojemme kannalta arvokas elin virastotoimintamme alalta, sellainen elin, jota yleiseltä kannalta tarvitaan. On vain pidettävä huolta, että opetus sitäkin tutkintoa varten pidetään tehokkaana, vaatimukset melko kireällä ja että sen suorittamiseen tarvitaan säännöllisesti 2 1/2 vuoden aika, vaikka suorittaminen voi poikkeuksellisesti tapahtua jonkun verran lyhyemmässäkin ajassa.

Edellä esitetyltä pohjalta asiaa katsoen on tyydytyksellä pantava merkille, että tämä tutkinto on uudessa järjestelyssä säilytetty. Sen järjestely vain aiheuttaa eräitä huomautuksia. Tiedekunta oli ehdottanut, että tutkinnon nimi muutettaisiin toiseksi. Oli nimittäin katsottava virheeksi

se seikka, että tutkinnon nimeksi oli aikanaan pantu alempi hallintotutkinto ja sittemmin alempi oikeustutkinto. Tietäähän tällainen nimi jo sellaisenaan määrättyä alemmuuden korostamista. Ei ole oikein vetää oppilasta, joka pyrkii ainakin aluksi tuon asteen tutkinnon saamaan, jo tutkinnon nimessä määrättyyn alemmuuskompleksiin. Sellainen menettely osoittaa nimen valitsijassa taitamattomuutta ja ihmissielun ilmiöiden huonoa tuntemista. Nimen tulee olla sellainen, että se jo sellaisenaan viittaa sen tutkinnon antamaan asemaan yhteiskunnassa ja kansalaistoiminnessa. Siltä kannalta lähtien tiedekunta ehdotti tutkinnon nimeksi hallintonotaarin tutkinto, ja olisi tutkinnon suorittajain tullut tutkinnon perusteella saada hallintonotaarin arvo. Siitä huolimatta on hallitus pysytännyt tuon entisen jo nimen kautta alemmuuteen viittaavan alemman oikeustutkinnon nimen, mutta kuitenkin antanut tutkinnon suorittaneelle varanotaarin arvon. On pantava merkille, että tiedekunta ei ole tällaista asian järjestelyä puoltanut. Sen säätäminen on sitä luonnottomampi, kun ylemmän tutkinnon nimessä ei enää esiinny ylempi, joten alempaa vastaavaa ylempää ei ole.

Uusi järjestely antaisi aiheen pitkäänkin kirjoitteluun siihen liittyvistä kysymyksistä, jotka koskevat eri kurssien määrää, käytännöllistä harjoittelua opiskeluaikana sekä sen jälkeen, ja monia muita kysymyksiä. Täytyy edellyttää, että tiedekunta on näitä kysymyksiä kuluneen lukukauden aikana valmistellut. Kun allekirjoittanut ei ole ollut tilaisuudessa näihin valmisteluihin osallistumaan, ei minulla ole mahdollisuutta niihin puuttua. Tärkeintä on ollut asian tässä vaiheessa tehdä juristimaailmalle selväksi ne suuret eroavaisuudet, jotka ovat tiedekunnan ehdotuksien ja lopullisen asetuksen välillä. Kysymyksiähän voidaan katsoa monella eri tavalla. Etenkin se, joka on viime vuosikymmeninä opettanut nuorisoa sekä sen kautta ja tieteellistä työtä tekemällä perehtynyt tämän opetuksen eri puoliin, voi katsoa niitä toisin kuin se, joka niin ei ole tehnyt. Kysymys, onko tiedekunta ollut näissä kysymyksissä oikeassa vaiko hallitus, ja onko tiedekunnan ehdotuksiin tehdyt muutokset katsotava asiaa eteenpäin vie-neiksi, vai onko tunnetun Eskon puumerkin katsottava painaneen niihin leimansa, jää tulevien juristipolvien arvosteltavaksi. Niiden on myös tehtävä tarpeelliset korjaukset siihen, mitä nyt on virheellisesti tehty.